

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาและวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และคาดหวังที่จะให้การศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของประชากร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืนและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่มาอย่างรวดเร็วกับกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจสังคมแห่งความรู้ ระบบการศึกษาไทยไม่สามารถทำหน้าที่หรือมีบทบาทสำคัญดังกล่าวได้ เพราะเผชิญกับวิกฤตของปัญหาหลายด้าน ไม่ว่าจะพิจารณาในด้านปริมาณ ซึ่งพบว่า ประชากรไทยได้รับการศึกษาน้อย ด้านคุณภาพการศึกษาเมื่อเทียบกับระดับนานาชาติพบว่าการศึกษาไทยมีคุณภาพต่ำ ด้านความเสมอภาคในสิทธิทางการศึกษา ยังมีความเหลื่อมล้ำในสิทธิและโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในกลุ่มต่าง ๆ และด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำมากแล้ว ยังเป็นการยากที่ประชากรไทยจะเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ยิ่งไปกว่านั้น ระบบการศึกษาไทยยังมีได้ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาไทยเท่าที่ควรทำให้สังคมไทยขาดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และขาดคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเคยเป็นสำนึกร่วมของคนในชาติและสภาพปัญหาเหล่านี้ได้นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในที่สุด(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 2-3)

ทางรอดของวิกฤตการศึกษาไทย ได้แก่ การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องมุ่งมั่นในกระบวนการพัฒนาให้คนไทยเป็นคนเก่งและคนดี เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข(มาตรา 6) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและครูจึงต้องมีหน้าที่สำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงจากการเน้นการเรียนจากห้องเรียน และในเวลาเรียนเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาแนวใหม่นี้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ตามมาตรา 24 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 3)

จากกระแสเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบทำให้ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษาโดยปฏิรูปการศึกษา 4 ด้าน คือปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ปฏิรูปครูและบุคลากร ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนและการปฏิรูปการบริหารจัดการ(กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 :1) ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสดงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนทุก ๆ ด้าน เพราะสภาพการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป โรงเรียนเป็นหน่วยงานหรือองค์กรในการจัดการศึกษา โรงเรียนจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนว่าผู้บริหารแต่ละคนจะมีสมรรถนะการปฏิบัติงานในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534) เป็นองค์กรหนึ่งที่มีโรงเรียนในความคิดชอบจัดการศึกษา ได้กำหนดนโยบายเป้าหมายในการเร่งรัดคุณภาพ ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งบุคลากร งบประมาณวัสดุ แต่คุณภาพการศึกษายังไม่ดีขึ้น

จากการศึกษาวิจัย ของแรมเซย์(Ramsay 1991 : 2593) ได้ทำการวิจัยเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์กรและสมรรถนะของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของคณะครูผลวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ใช้หน่วยตัวอย่าง การวิจัยมีบรรยากาศแบบเปิดมาก แต่กลุ่มโรงเรียนที่ครูใหญ่จัดตั้งขึ้นแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันด้านบรรยากาศการสั่งการ แสดงให้เห็นว่าคณะครูในโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของครูใหญ่ ในแง่การสั่งการแตกต่างกันตามแบบการสั่งการ เป็นบรรยากาศที่ครูมุ่งให้เกิดการสั่งการสูงแต่ครูใหญ่ เข้าควบคุมพฤติกรรมภายในโรงเรียน โดยส่วนรวมลงไป การสั่งการพบว่า มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะด้านการวางแผน และการจัดองค์การและการมอบหมายงานให้ทำแทนเป็นผลมาจากการบริหารโรงเรียนที่สำคัญเป็นเพราะตัวผู้บริหารเองเป็นตัวจักรในการควบคุม กำกับ คุดูแล เพราะผู้บริหารโรงเรียนจะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้ ปัญหาต่าง ๆ เกิดจากผู้บริหารโรงเรียน เช่น ผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนมากเกินไป ผู้บริหารไม่ได้รับการศึกษาอบรมก่อนเข้าสู่ตำแหน่งทำให้ไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเองไม่มีการวางแผนและที่มิการวางแผนก็ไม่ได้นำไปใช้ปฏิบัติ ขาดความรู้ความสามารถ ขาดสมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์และไม่เข้าใจกระบวนการบริหาร การบริหารงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ

สมรรถนะในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(ราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 785) ได้ให้ความหมายว่า ความสามารถ มีความหมายเหมือนกับคำว่าสมรรถภาพ หมายถึง ความสามารถ และ สุเนตร นวกิจกุล (2520 : 1) กล่าวว่าสมรรถภาพ หมายถึงลักษณะสภาพของร่างกายที่มีความสมบูรณ์แข็งแรง อดทนต่อการปฏิบัติงานมีความคล่องแคล่วว่องไวร่างกายมีความต้านทานโรคสูง ผู้ที่มีสมรรถภาพทางกายดีมักจะเป็นผู้ที่มีจิตใจร่าเริงแจ่มใสและมีร่างกายสง่างาม

สามารถปฏิบัติการกิจการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2527 : 17) ได้ให้ทัศนะว่า สมรรถภาพของครูใหญ่นั้นนอกจากจะพิจารณาจากบุคลิกภาพ รูปร่างหน้าตา ท่าทางภายนอกแล้ว ยังต้องพิจารณาจากทักษะด้านคตินิยม ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านเทคนิคด้วย นอกจากนี้ อุทัย หิรัญโต (2525 : 27-29) อธิบายว่า สมรรถภาพเป็นความสามารถที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จได้และรับผลงานสูงสุด มีลักษณะเป็นผลงานที่มีอยู่ในตัวคน สมรรถภาพของคนขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ มนุษย์อาจเพิ่มพูนสมรรถภาพให้สูงขึ้นได้ สิ่งที่จะช่วยให้มนุษย์มีสมรรถภาพมากขึ้น ได้แก่สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ปฏิภาณไหวพริบ เครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องทุนแรง คนที่มีสมรรถภาพสูง สามารถทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว ได้ผลงานมาก เรียบร้อย ประหยัด และได้รับผลสำเร็จมากกว่าคนที่สมรรถภาพต่ำ

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีความสามารถ มีความรู้ดี มีบุคลิกภาพเหมาะสม และมีศิลปะที่จะปฏิบัติการกิจการงานในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยดี

สมรรถนะกับสมรรถภาพ มีความหมายเหมือนกันหมายถึงความสามารถ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สมรรถนะ ซึ่งเหมือนกับที่ทางสำนักงานปฏิรูปการศึกษาใช้คำว่าสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน(สารปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 7) สมรรถนะหมายถึงความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องมีสมรรถนะคือความสามารถในการปฏิบัติงานดังนี้ คือ การบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอนและงานกิจการนักเรียน การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่จัดการศึกษาในด้านการเรียนการสอน ให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งคุณภาพที่พึงประสงค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยมีปัจจัยในโรงเรียนเป็นสิ่งสนับสนุนส่งเสริม เช่น ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และระบบการบริหาร เป็นต้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ คือผู้บริหารโรงเรียน ที่ทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ แฮมเมอร์ (Hammer. 1967 : 40) ที่กล่าวว่าคุณภาพของการศึกษาระดับประถมศึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ

ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานทุกอย่างในโรงเรียน และจะต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียน คือมีทักษะทางการบริหาร ได้แก่ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 6) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แคทซ์ (Katz. 1956 : 33 - 42) ได้กล่าวไว้ว่า คุณสมบัติที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมี เพื่อให้การดำเนินการ

สามารถปฏิบัติการกิจการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับนพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2527 : 17) ได้ให้ทัศนะว่า สมรรถภาพของครูใหญ่นั้นนอกจากจะพิจารณาจากบุคลิกภาพ รูปร่างหน้าตา ท่าทางภายนอกแล้ว ยังต้องพิจารณาจากทักษะด้านคตินิยม ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านเทคนิคด้วย นอกจากนี้ อุทัย หิรัญโต (2525 : 27-29) อธิบายว่า สมรรถภาพเป็นความสามารถที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จได้และรับผลงานสูงสุด มีลักษณะเป็นผลงานที่มีอยู่ในตัวคน สมรรถภาพของคนขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ มนุษย์อาจเพิ่มพูนสมรรถภาพให้สูงขึ้นได้ สิ่งที่จะช่วยให้มนุษย์มีสมรรถภาพมากขึ้น ได้แก่สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ปฏิภาณไหวพริบ เครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องทุนแรง คนที่มีสมรรถภาพสูง สามารถทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว ได้ผลงานมาก เรียบร้อย ประหยัด และได้รับผลสำเร็จมากกว่าคนที่สมรรถภาพต่ำ

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีความสามารถ มีความรู้ดี มีบุคลิกภาพเหมาะสม และมีศิลปะที่จะปฏิบัติการกิจการงานในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยดี

สมรรถนะกับสมรรถภาพ มีความหมายเหมือนกันหมายถึงความสามารถ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สมรรถนะ ซึ่งเหมือนกับที่ทางสำนักงานปฏิรูปการศึกษาใช้คำว่าสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน(สารปฏิรูปการศึกษา, 2544 : 7) สมรรถนะหมายถึงความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องมีสมรรถนะคือความสามารถในการปฏิบัติงานดังนี้ คือ การบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอนและงานกิจการนักเรียน การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่จัดการศึกษาในด้านการเรียนการสอน ให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งคุณภาพที่พึงประสงค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยมีปัจจัยในโรงเรียนเป็นสิ่งสนับสนุนส่งเสริม เช่น ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และระบบการบริหาร เป็นต้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ คือผู้บริหารโรงเรียน ที่ทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ แฮมเมอร์(Hammer, 1967 : 40) ที่กล่าวว่าคุณภาพของการศึกษาระดับประถมศึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ

ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานทุกอย่างในโรงเรียน และจะต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียน คือมีทักษะทางการบริหาร ได้แก่ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 : 6) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แคทซ์ (Katz, 1956 : 33 - 42) ได้กล่าวไว้ว่า คุณสมบัติที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมี เพื่อให้การดำเนินการ

บริหารได้ผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้นได้แก่ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน และจากผลการวิจัยของกินเดรด (Kindred, 1975 : 185) เรื่องทักษะของผู้บริหารทั้ง 3 ด้าน คือทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน

ดังนั้นในการบริหารงานของผู้บริหารเพื่อให้บรรลุนโยบายและเป้าหมายจึงขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติหน้าที่ และความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องเข้าใจ บทบาท หน้าที่และแนวคิดที่ถูกต้องในการบริหารโรงเรียนของตนเอง(สนามจิต สุขคนทรัพย์, 2527 : 58-59)หน้าที่ของครูใหญ่คือการประสานงานให้บุคคลต่าง ๆ ปฏิบัติไปด้วยดี รักษาหน่วยงานให้ ดำรงอยู่ด้วยความมั่นคง และเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

โรงเรียนประถมศึกษาหากผู้บริหารโรงเรียนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาอบรมทาง ด้านการบริหารโรงเรียนมาก่อนแล้วการบริหารงานส่วนใหญ่ก็จะทำไปตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ โดยศึกษาจากการปฏิบัติหน้าที่เท่าที่เคยเป็นจากผู้บริหารคนก่อนแทนที่จะใช้หลักการบริหารที่ ถูกต้องเหมาะสมจึงทำให้การบริหารโรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพและมักก่อให้เกิดปัญหาหลาย ประการเช่น ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ให้ความร่วมมือ การใช้อำนาจเผด็จการของผู้บังคับบัญชาในการ สั่งงาน และขาดหลักการวิธีบริหาร

จากการติดตามผลการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา . 2543 : 1-8) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปีการศึกษา 2543 ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 , 4 , 6 ที่ได้ระดับผลการเรียน 0 ทุกกลุ่มประสบการณ์เฉลี่ยร้อยละ 1.68 ได้ระดับผลการเรียน 1 ทุกกลุ่มประสบการณ์เฉลี่ยร้อยละ 14.41 ได้ระดับผลการเรียน 2 ทุกกลุ่ม ประสบการณ์เฉลี่ยร้อยละ 23.91 ได้ระดับผลการเรียน 3 ทุกกลุ่มประสบการณ์เฉลี่ยร้อยละ 31.93 และได้ระดับผลการเรียน 4 ทุกกลุ่มประสบการณ์เฉลี่ยร้อยละ 28.05 ซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า เกณฑ์ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อัตราการเข้าชั้นตั้งแต่ระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 2.53 อัตราการออกกลางคันของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 0.52 แสดงว่าผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขาดสมรรถนะของ ผู้บริหารทำให้การปฏิบัติงานโรงเรียนตามแนวนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ได้แก่การบริหารงาน 6 งาน คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้กระบวนการในการบริหาร 4 ด้าน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาและความต้องการ การวางแผน การดำเนินการตามแผนและการประเมินผล รวมทั้งการบริหารโดยใช้ทักษะ

ด้านเทคนิควิธีการ ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2532 : 6) ก็ยังไม่สามารถบริหารงานในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ ถึงแม้ว่าผู้บริหารทุกคนจะผ่านการอบรมผู้บริหารระดับสูง 23 วัน ทำการจากสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการก่อนที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารแล้วก็ตาม

จากความสำเร็จและความเป็นมาดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหารและจัดการศึกษาใช้หลักการบริหารที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา ควรให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของผู้บริหารและครูเท่านั้น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องร่วมแรงร่วมใจ วางแผนพัฒนาโรงเรียนโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การรับรู้ทัศนคติของบุคคลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมีการศึกษา เพื่อการพัฒนาถ้าผู้บริหารและครูมีทัศนคติให้เรื่องสมรรถนะของผู้บริหาร คล้ายกันก็ง่ายต่อการพัฒนา แต่ถ้ามีทัศนคติต่างกันก็ต้องนำมาร่วมกันพิจารณาจากการศึกษาวิจัยของ โชคชัย ไกรนรา(2525 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องทัศนคติของครูต่อบทบาทการบริหารงานครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และงานวิจัยของ วิชากร บัวหอม (2531 : 101) ที่ศึกษาเรื่อง สมรรถภาพในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล ตามทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดเทศบาลใน 14 จังหวัด ภาคใต้ พบว่า ผู้บริหารและครูมีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ในเรื่องงานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการ การเงิน ส่วนการศึกษาของ ปราโมทย์ จิตบรรจง (2522 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องทัศนคติของครูที่มีต่อพฤติกรรมการบริหารของครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาในองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง และงานวิจัยของ สมมาตร แก้วสาข(2528 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า ทัศนคติของผู้บริหารและครู มีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ในเรื่องงานด้านบุคลากร และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนั้นการรับรู้ทัศนคติของบุคคลในบางเรื่องอาจแตกต่างกัน และในบางเรื่องอาจไม่แตกต่างกัน การรับรู้ทัศนคติของบุคคลจึงมีความสำคัญงานวิจัยดังกล่าวมีทั้งการรับรู้ทัศนคติที่แตกต่างกันและไม่แตกต่างกันฉะนั้นการรับรู้ทัศนคติของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจึงมีความสำคัญ

การบริหารโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องพิจารณาจากสมรรถนะความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยพิจารณาจาก การบริหารงานวิชาการ

พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอน และงานกิจการนักเรียน การบริหารสถานศึกษา ด้านบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน(สำนักงาน ปฎิรูปการศึกษา.2545 : 5-13)จะต้องเฝ้าพร้อมด้วยคุณสมบัติหลายอย่างคือ ความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ มีคุณธรรมและมีคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ก็คือสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง ผู้บริหารที่มีคุณสมบัติดังกล่าวย่อจะสามารถปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ที่ได้รับมอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเรียกว่าสมรรถนะในการปฏิบัติงานหรือบริหารงานนั่นเอง ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีสมรรถนะแล้วจะทำให้กิจกรรมในการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ข้าพเจ้าในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้บริหารโรงเรียนพิจารณาถึงความสำคัญที่จะศึกษาทัศนคติของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพิจารณาจากกรอบแนวคิดของสำนักงานปฏิรูป การศึกษาว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะมีสมรรถนะมากน้อยเพียงใดเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียน การสอน งานกิจการนักเรียน การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป และสร้างความสัมพันธ์ร่วมมือกับชุมชน เพื่อจะได้นำข้อมูลมาพิจารณาวางแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพของการศึกษาไทย

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 391 คน ครู 3,688 คน รวมทั้งสิ้น 4,079 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามตารางอัตราส่วนของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 39-41 ; อ้างอิงจาก krejcie and Morgan. 1970. **Journal of Education and Psychological Measurement.** p.608) จากโดยสุ่มตามระดับชั้น (Stratified random sampling) แล้วสุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร 196 คน ครูจำนวน 351 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้จำนวน 547 คน

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา

2.1.1 ผู้บริหาร

2.1.2 ครู

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

2.2.1 การบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอน และงานกิจการนักเรียน

2.2.2 การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป

2.2.3 การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

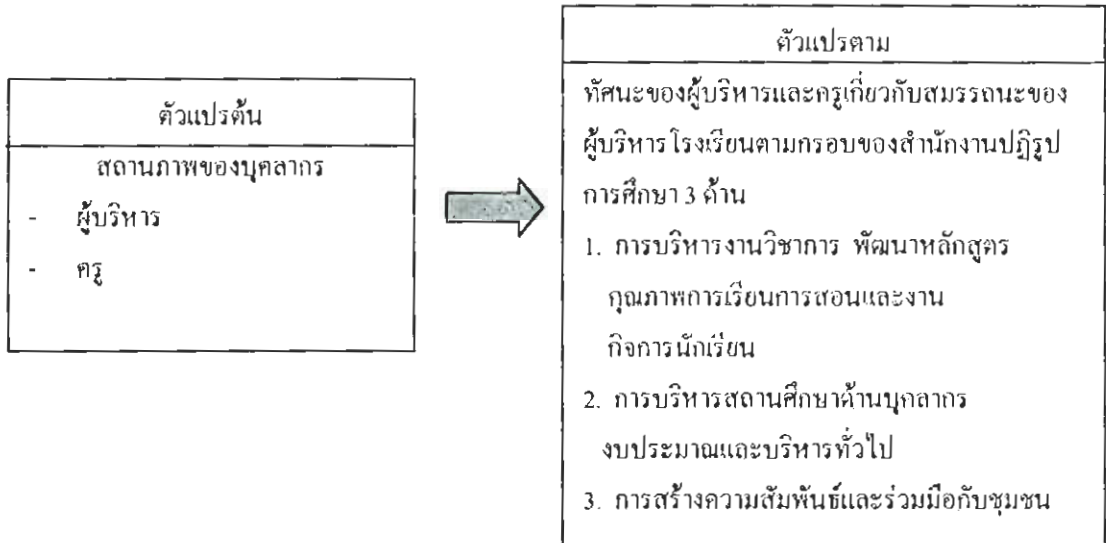
การศึกษาค้างนี้มุ่งศึกษาทักษะของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามกรอบของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 6-13) ได้กำหนดขอบข่ายของสมรรถนะของผู้บริหารไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอน และงานกิจการนักเรียน

2. การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป
3. การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทัศนคติของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ในการจัดและดำเนินการ ให้การกิจการปฏิบัติงานโรงเรียนด้านต่าง ๆ ตามกรอบของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา 3 ด้านคือ การบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอนและงานกิจการนักเรียน การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณ และบริหารทั่วไป การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหน้าที่ความรับผิดชอบโดยวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.1 การบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอนและงานกิจการนักเรียน

การบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตรคุณภาพการเรียนการสอนและงานกิจการนักเรียน หมายถึง การทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติประจำปี/แผนพัฒนาของสถานศึกษา การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่มุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาการศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อม ริเริ่มและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนางานและการจัดทำโครงการการแลกเปลี่ยนที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาชุมชน การจัดทำธรรมนูญของสถานศึกษา การจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนา

คุณภาพชีวิตของผู้เรียนและชุมชน จัดหาและจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ จัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนในสถานศึกษา จัดระบบการเผยแพร่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการศึกษาด้านวิชาการอย่างทั่วถึง การสนับสนุนและเป็นผู้นำการพัฒนานวัตกรรม และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการศึกษาและผลงานดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาอื่น โดยวัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.2 การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป

การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณ และบริหารทั่วไป หมายถึง การทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับ การใช้ความยุติธรรมและความเป็นธรรมในการบริหารงานบุคคลวางแผนกำลังคนได้อย่างพอเพียงเหมาะสมเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ มีความรู้ความเข้าใจกฎระเบียบด้านการบริหารงานบุคคลของรัฐ ใช้กระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความก้าวหน้าทางวิชาการ มีระบบประกันความน่าเชื่อถือของการประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ประสานการดำเนินงานเพื่อให้บริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่น การนิเทศและให้คำปรึกษาหารือแก่ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้อง การใช้ทักษะและศิลปะในการถ่ายทอดและโน้มน้าวบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การจัดทำงบประมาณประจำปีและงบประมาณระยะยาวได้อย่างเป็นระบบ บริหารพัสดุให้เกิดประโยชน์ต่อทางราชการ การรายงานทางการเงินและงบประมาณ สามารถชี้แนะข้อบกพร่องทางการเงินและ งบประมาณได้วางระบบการบริหารการเงินและงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแสวงหา ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาได้ครบถ้วนถูกต้อง รวมทั้งการสร้างเครือข่ายข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยวัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.3 การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน หมายถึง การทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรู้และเข้าถึงแหล่งทรัพยากรด้านต่าง ๆ ในชุมชน การระดมทรัพยากรและการลงทุนในชุมชน และท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาของสถานศึกษาและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน การวางระบบการประสานความสัมพันธ์และความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพและสามารถเผยแพร่แก่ผู้บริหารสถานศึกษาอื่น โดยวัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ครู หมายถึงข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการศึกษาและการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาในตำแหน่ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือ ผู้รักษาการในตำแหน่ง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมายถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด 16 อำเภอ ได้แก่ นครหลวงท่าเรือ พระนครศรีอยุธยา บางซ้าย บางไทร บางบาล บางปะหัน บางปะอิน บ้านแพรก ผักไห่ ภาชี महाराช ลาดบัวหลวง วังน้อย เสนา และอุทัย

5. โรงเรียน หมายถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. ทักษะ หมายถึงความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอน และงานกิจการนักเรียน การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณ และบริหารทั่วไป การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน

สมมุติฐานในการวิจัย

ผู้บริหารและครูมีทักษะเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ในการศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามทักษะของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่
 - 2.1 ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 2.2 ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามทักษะของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3 ด้านคือ

- 2.2.1 การบริหารงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอน และงานกิจการนักเรียน
- 2.2.2 การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากร งบประมาณ และบริหารทั่วไป
- 2.2.3 การสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน
3. สุ่มตัวอย่างจากประชากรที่จะศึกษา
4. รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษานี้จะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษานำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน ให้สามารถบริหารและจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนในการพิจารณาคัดเลือกตัวบุคคลไปดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
3. ผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลใช้ในการวางแผนการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนให้สามารถบริหารและจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ